

בבא קמא פ"ה

כמה אדם ישלם שיקצצו את ידו המוכתבת בסם ולא בסיף
למדנו במשנה ששמים את השווי של צער, שאומדין כמה אדם כיוצא בזה רוצה ליטול להיות מצטער כך. אמר אביו של שמואל, שמים את הצער ששואלים אדם כמה אדם רוצה ליטול לקטוע לו את ידו. שואלת הגמרא, אם קוטעים את ידו, יש לו מלבד צער גם את כל ארבעה הדברים, נזק צער ריפוי שבת ובושת? ועוד קשה, מי יהיה מוכן לכך, האם אנו עוסקים בשוטים שמוכנים שיקטעו את ידם עבור תשלום? אלא אומדים כמה אדם רוצה ליטול כדי שיקטעו את ידו הקטועה, ומחוברת בגידים צמותים ויבשים ואינה ראויה לעשות מלאכה. שואלת הגמרא, הרי במקרה זה יש גם צער, וגם בושת שאדם מתבייש כשקוטעים את ידו להשליכה לכלבים? אלא אומדים כמה אדם רוצה ליטול כדי שיקטעו את ידו המוכתבת למלך לשליח המלך כדי לקצצה בסיף עם צער ולא בסם ללא צער. שואלת הגמרא, מי מוכן שיקצצו את ידו בסיף עם כאבים אפילו שיקבל תשלום על כך? אלא אומדים כמה אדם מוכן לשלם כדי שיקצצו את ידו המוכתבת למלך להקצץ בסם ללא כאבים, ולא בחרב עם כאבים. ולא קשה מה שבמשנה כתוב כמה רוצה ליטול, מפני שהכוונה שהוא יטול מן המזיק מה שזה היה נותן.

עלו צמחים מחמת המכה ונסתרה חייב בריפוי ושבת
תנו רבנן, עלו בו צמחים מחמת המכה ונסתרה המכה חייב לרפאותו, ולתת לו דמי שבתו. שלא מחמת המכה, אינו חייב לרפאותו, ולתת לו דמי שבתו. רבי יהודה אומר, אפילו עלו מחמת המכה, חייב לרפאותו ואינו חייב לתת לו דמי שבתו. וחכמים אומרים, שבתו ורפאותו כל שחייב בשבת חייב בריפוי, וכל שאינו חייב בשבת אינו חייב בריפוי. הכתוב הקיש את שבת לריפוי וזה שאינו חייב בשבת אינו חייב בריפוי³³¹.

החכ' בבי רב א' שנחלקו אם מכה ניתנה לאגד רבה א' מכה ניתנה לאגד ויתר
שואלת הגמרא במה הם נחלקו? אמר רבה, מצאתי את החכמים שישבו בבי רב ואמרו שמחלוקת היא במכה ניתנה לאגד. האם לנחבל יש רשות לאגוד את המכה כדי שלא יצטער מחמת הצינה. למרות שהאגד גורם לצמחים לעלות מחמת החום ההבל. חכמים סוברים שמכה ניתנה לאגד, ולכן אם עלו צמחים מחמת המכה החובל חייב בריפוי ושבת. ורבי יהודה סובר שמכה לא ניתנה לאגד, והנחבל אגד את המכה להנאתו, ולכן החובל חייב רק בריפוי. ששנה עליו הכתוב "וְרָפָא וְרָפָא" לחייב, ולא בשבת שלא נכתב שתי פעמים.

331 והתנא קמא סובר שהוא חייב בשבת וחייב בריפוי. רש"י.

לר"י חייב בריפוי ולא בשבת לחכי הכתוב ואמרתי להם שאם מכה לא ניתנה לאגד אינו שנה בריפוי וחייב בו ובשבת שהוקש לו חייב גם בריפוי. ולדברי הכל מכה ניתנה

לאגד ולא ניתנה לאגידה יתירה. רבי יהודה סבר, כיון שהמכה לא ניתנה לאגידה יתירה הוא חייב רק בריפוי שהכתוב שנה בו, ולא בשבת שהכתוב לא שנה בו. וחכמים סוברים שכיון שהכתוב שנה בריפוי, החובל חייב גם בשבת כיון שהשבת הוקש לריפוי. ורבי יהודה סובר שאינו חייב בשבת שהכתוב : "כק שְׁבִיתוּ וְתִן וְרָפָא וְרָפָא" מיעטו במלה "כק". ולחכמים, התנא קמא, המלה באה "כק" למעט כשהצמחים עלו שלא מחמת המכה, אלא מחמת שעבר על דברי הרופא.

שואלת הגמרא, לפי חכמים בתראי שאמרו, כל שחייב בשבת חייב בריפוי, וכל שלא חייב בשבת אינו חייב בריפוי, לשם מה נשנה ריפוי ונכתב שתי פעמים? מבארת הגמרא, שהריפוי נשנה כמו שאומר התנא דבי רבי ישמעאל, מכאן שניתנה רשות לרופא לרפא.

עלו צמחים מחמת המכה חייב בשבת תנו רבנן, נאמר: "כק שְׁבִיתוּ וְתִן וְרָפָא וְרָפָא", מכאן וריפוי ר"י ברבי יהודה ממעט מ"דק" שאם עלו צמחים מחמת המכה והמכה נסתרה, חייב לרפאותו וחייב לתת את שבתו. יכול אפילו שלא מחמת המכה? תלמוד לומר "כק", ולא כשעלו שלא מחמת המכה. רבי יוסי ברבי יהודה אומר, לומדים מהמלה "כק" שאף אם עלו מחמת המכה פטור. יש אומרים, שרבי יוסי ברבי יהודה אומר שאף אם עלו מחמת המכה פטור לגמרי. ויש אומרים, שהוא אומר שאם עלו מחמת המכה פטור משבת וחייב כריפוי, ולדבריהם רבי יוסי ברבי יהודה סובר כאביו רבי יהודה.

עבר על דברי רופא ואכל דבש אינו הגמרא שואלת על מה ששנינו יכול אפילו שלא חייב לרפאותו שלא מחמת המכה, האם צריך ללמוד מהכתוב

שם הצמחים עלו שלא מחמת המכה החובל פטור? עונה הגמרא, הכוונה כשעלו צמחים באשמתו של הנחבל. כמה ששנינו בבביתא, שאם עבר על דברי הרופא ואכל דבש וכל מיני מתיקה שקשים למכה ועלתה במכתו 'גרגותני', לומדים ממה שכתוב "כק" שאינו חייב לרפאותו.

אינו יכול לומר ארפאך או אביא
רופא חינם או מרחוק

אביי אמר, 'גרגותני' היא בשר מת ורפואתו היא
הצמח 'אהל', שעוה. 'קלבא', שרץ הגדל בחביות

יין. ואם החובל אמר לו אני ארפא אותך. יכול לומר לו דמית עלי כאריה אורב.
ואם אמר לו, 'אביא לך רופא שמרפא בחינם', יכול לומר לו 'אסיא דמגן מגן שויא',
רפואתו של רופא המרפא בחינם אינה שווה דבר. ואם אמר לו 'אביא לך רופא
מרחוק', יכול לומר לו 'רופא רחוק ילך למקומו, ואינו חושש אם עיניו של החולה
תתעוור'. ואם הנחבל אמר 'תן לי דמים ואני ארפא את עצמי', יכול החובל לומר
'אם אתה תפשע ותקלקל, אצטרך להוציא הממון רב לרפואתך'. ואם אמר לו
'קצוץ לי את דמי הרפואה', יכול לומר לו, 'כל שכן שאם תפשע יקראו לי שור
המזיק'.

"פצע תחת פצע" לחייב על צער
במקום נזק

שואלת הגמרא, מניין לומדים שכל ארבעת
הדברים משתלמים במקום נזק? אמר רב זביד

משמו של רבא, שהכתוב "פצע תחת פצע" בא לחייב על צער במקום נזק. שואלת
הגמרא, הרי לומדים מכאן לרבות שוגג כמוזד ואונס כרצון? עונה הגמרא שהיה
יכול להיות כתוב "פצע בפצע" וכיון שכתוב "פצע תחת פצע" לומדים את שני
הדברים. רב פפא אמר משמו של רבא שלומדים מהכתוב "רפא רפא" ליתן רפואה
במקום נזק. ושואלת הגמרא הרי מכאן לומדים כמו ששנה התנא דבי רבי ישמעאל
שניתנה רשות לרופא לרפאות. ואומרת הגמרא שממה שלא כתוב "ורופא ירפא"
לומדים גם ליתן רפואה במקום. ושואלת הגמרא עדיין צריך ללמוד מכאן שהחובל
חייב בריפוי. ואומרת הגמרא אם כן הכתוב יאמר או "רפא רפא" או "ירפא ירפא".
וממה ששינה וכתב "רפא רפא" נלמד ליתן רפואה במקום נזק.

צער בלא נזק בכוואו על צפורנו ריפוי ממה שלומדים מהכתובים שחייבים על צער,
ברפואה לבשרו שהחזיר ריפוי, שבת, ובושת במקום שחייב על הנזק.

נשמע שארבעת הדברים יתכנו בלא נזק. ושואלת הגמרא כיצד יתכנו ארבעת
הדברים שלא במקום נזק? צער כמו ששנינו, כוואו בשפוד או במסמר ואפילו על
צפורנו מקום שאינו עושה חבורה. ריפוי כשהיתה לו מכה בבשרו בבשרו והיתה
מתרפא. והביאו לו סם חריף שהפך את בשרו לבן למראה צרעת. והוא צריך סם

להחזיר את הגוון הקודם של בשרו. שבת בלא נזק היא כשסגרו במקום סגור ובטלו ממלאכה. בושת בלא נזק היא כשירק לו בפניו וביישו

בנזק משלם לו מה שנפחתו דמיו ³³² תנו רבנן, שבת רואין אותו כאילו הוא שומר ובשבת כשומר קישואים בשעת חוליו³³², ואם תאמר לקתה מדת הדין, תשלום זה כשומר קישואים אינו מספיק מצד הדין. שהרי כשאדם שנקטעה ידו³³³ היה בריא³³⁴ הוא לא היה משתכר שכר של שומר קישואים, אלא שואב מים ולוקח את שכרו. ואדם שנקטעה ידו היה יכול לעשות שליחויות ולהשתכר יותר משומר קישואים. ובימי חוליו לא היה יכול להשתכר שכר זה. ואומרת הגמרא שמדת הדין לא לקתה שהרי בתשלום הנזק נתנו לו את דמי ידו ודמי רגלו. וגם כשיתרפא אינו ראוי לדלות ולילך בשליחות. ומדין שבת מגיע לו מה שלא היה יכול לשמור קישואים.

קטע ידו נותן דמי ידו ושבת כשומר קישואים שבר רגלו כשומר הפתח אמר רבא, קטע את ידו, ועדיין הוא ראוי להיות שומר קישואים, נותן לו דמי ידו, ושבת רואין אותו כאילו הוא שומר קישואים, וכל ימי חליו נותן לו שכר שימור קישואים. שיבר את רגלו, ואינו ראוי לשמור קישואים שצריך להלך סביב הגינה, נותן לו דמי רגלו, ושבת רואים אותו כאילו הוא שומר את הפתח. סימא את עינו, נותן לו דמי עינו, ושבת רואין אותו כאילו הוא מטחינו בריחים. חירשו, ואין ראוי לכלום נותן לו דמי כולו³³⁵.

הספק בקטע ידו ולא אמדוהו ולבסוף חירשו הסתפק רבא, מה הדין בקטע את ידו ולא אמדוהו בית דין, ולא אמרו למזיק תן לו כך ריפוי כך שבת צער ובושת. ואחרי כן שיבר את רגלו קודם שיתרפא. או שיבר את רגלו ולא אמדוהו או סימא את עינו ולא אמדוהו ולבסוף חירשו. האם אומרים כיון שלא אמדוהו די לו באומדן אחד ונותן לו דמי כולו בבת אחת. ולמרות שלא נותנים לו נזק וריפוי ושבת של כל אחד ואחד כיון שכשנתן לו דמי כולו. שהרי כשחרשו כמו שהרגו, ונותן לו דמי

332 שומר קישואין לא נאמר על קיטע רגלו שברגלו אמרו בגמרא שבת כשומר הפתח, אבל קישואים אין יכול לשמור. או שנאמר שבגמ' מדובר בשיבר שני רגליו כמו שסימא את עינו מדובר בסימא שתי עיניו. ובתוספתא שנינו רואין אותו כאילו הוא חוגר שומר קישואין משמע שחוגר יכול לשמור. ונראה שאם היה מלמד תינוקות לא נאמר כאילו הוא שומר קישואין. ובשיבר רגלו אם היה עושה מעשה מחט או נוקב מרגליות לא נאמר כאילו הוא שומר הפתח שאם כן לקתה מדת הדין. אלא בסתם בני אדם שאין בעלי אומנות. תוס'.

333 לפי הגהת המהרש"ל. ועיין במהרש"א.

334 כשהיה בריא לפני שחבלו בו ונקטעה ידו היה יכול לעסוק במלאכה אחרת ולא בשמירת קישואים. תוס' וכן יש להסביר ברש"י.

335 חרשו נותן לו דמי כולו. לא מדובר שאתו שקיטע את ידו ושיבר את רגלו וסימא עינו אלא אפילו באדם שלם. ותימה שמשמע שחרש לא שווה דבר שנותן לו דמי כולו ובערכין שנינו חש"ו נידרין ונערכין. ואור"ת שיש לחלק בין חרש בידי אדם לחרש בידי שמים. ולר"י נראה שכאן הוא באדם שאין לו אומנות כמו שפישו תוס' לעיל. וכן משמע ממה שנקט, דלי דוולא ואזיל בשליחות וכשנתחרש אינו שווה דבר ושם הוא באדם שיש לו אומנות שגל כשנתחרש יש לו שווי. תוס'.

כולו³³⁶ 337. או שאומדים על כל אחד ואחד בפני עצמו, וצריך לתת צער ובושת של כל אחד ואחד. ואם תימצא לומר, שכיון דלא אמדוהו נותן דמי כולו בבת אחת. מה הדין אם אמדוהו ולא שילם וחירושו?. האם אומרים שכיון שאמדוהו צריך לתת צער ובושת של כל אחד ואחד. או שכיון שלא שילם עדיין נותן דמי כולו. ונשארה הגמרא בתיקו.

336 שאין עולה כ"כ כשאומדין הכל ביחד כמו שעולה כשאומדין כל אחת בפני עצמה. רש"י.

337 אע"ג שבנזק אין נפקא מינה שהרי סוף סוף כל שעה הולכין ופוחתים את דמיו. ואין הבדל בין כשאומדים את הכל ובין כשאומדים כל אחד בפני עצמו. ולא ריפוי שהרי לא נתרפא בינתים, ולא שבת שהרי נותן לו דמי כל מה שהיה שווה מתחילה והרי הוא עבדו. רש"י. התוס' הקשו מדוע בריפוי פשוט יותר שיהיה בכלל דמי כולו יותר מצער ובושת?. ונראה שגרס ריפוי עם צער ובושת ולא עם נזק ושבת. אך עדיין קשה למה יפטר מריפוי צער ובושת של כל אחד בשביל שבסוף חרשו?, ועוד האם מי שחבל, א לבדו בחרש פטור מריפוי צער ובושת. ונראה לר"י שפשוט שמשלם ריפוי צער ובושת של כל אחד. והבעיה הא כשיום א' קטע ידו ולא אמדוהו, יום ב' שיבר רגלו, ויום ג' חרשו. האם אומדים ביחד או כל אחד בפ"ע. תוס'. עיין הע' 5.

